

Владика Николај Велимировић:

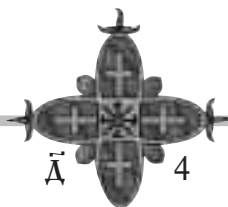
Слобода је најрадоснија но и најгрознија реч, која се икада на земљи чула, – најрадоснија за угњетене, најгрознија за угњетаче. Та реч је палила човечанство као огањ и витлала га као олуја трску кроз целу историју његову. Та реч је кривила срца робовима и залеђивала душу тиранима.

*К*оме од вас да упутим данас своју реч, – вама, ослободиоци, или вама ослобођени? Вама који сте донели слободу овој земљи, или вама који сте чекајући ту слободу сачували кроз векове своје хришћанско име? Вама који сте једним ударом на Куманову сломили грозну моћ, или вама који сте, заједно са својим прецима, давали отпор тој непријатељској моћи пет стотина година? Вама који сте целог свог века, лемећи се по бурном муслиманском мору водили очајну борбу да у ово не потонете, или вама који сте својим мушким грудима гурнули то море и вратили га у његово старо азијско корито? Коме од вас да упутим данашњу своју реч?

Упућујем је и једним и другим као победиоцима.

Јер гле, ви сте победиоци и једни и други. Победиоци сте и ви, који сте 13-ог октобра 1912. г. становали у овој земљи, морајући освајати од својих господара патњом и сузама сваки дан и сваки час живота свога, а победиоци сте и ви, који сте са слободом дошли у овај град Великог Цара трновитим и мучним путевима, преко Косовског и Кумановског поља.

Хоћу да говорим и једним и другим као браћи по крви и вери. Крв није вода, вера није бајка. Једна иста крв гонила вас је, да се при сусрету заплачете, једна и иста вера гонила вас је, да се са сузама загрлите. Јер крв, која тече у жилама свију вас, није каква сумњива течност, но то је крв моћне и свеже словенске расе, крв младићка и крв племенита. Крв ваша није ма каквог сумњивог и ниског порекла, – ви сте је наследили од Светог Цара, који је на Косову пао као последњи бранилац слободе српске и балканске, и од Великог Цара, по чијим стопама ходимо ми кад ходимо по овоме граду, из кога је он владао целим хришћанским Балканом, с правдом и слободом. Вера ваша није вера у камене и дрвене идоле, но у живог и великог и доброг Бога, и у живог и великог сина Божијег, Христа. Вера ваша није увео босиљак, који се случајно чува још у неком куту собе, но вера ваша је један вечито свежи цвет, који својим мирисом опија. Вера ваша није вера најгорих, но најбољих у свету.

Вера ваша не покреће само брда, но и звезде, и не васкрсава само људе из мртвих но и народе. Вера ваша, ослобођени, светлила вам је кроз пет столећа у тами ове земље; вера ваша ослободиоци, превела вас је као огњени херувим преко опасних поља: Косова и Куманова. Вера ваша, браћо, учинила вас је, и једне и друге, победиоцима. Вера ваша, драга браћо, то је друга крв ваша.

Вама свима хоћу да говорим још и као браћи по глади и жеђи. Хоћу да вам говорим о ономе, за чим је душа ваша најдуже и најстрашније осећала глад и жеђ. О слободи!

Слобода је најрадоснија но и најгрознија реч, која се икада на земљи чула, – најрадоснија за угњетене, најгрознија за угњетаче. Та реч је палила човечанство као огањ и витлала га као олуја трску кроз целу историју његову. Та реч је кривила срца робовима и залеђивала душу тиранима.

Та реч је вазда била мелем за рањену правду и отров за осиону неправду. Борба за слободу испуњава целу људску историју. Прво је човек водио борбу с природом око себе, јер прво његово ропство било је ропство природи. Друга борба била је борба човека с другим људима, себи равнима, који су га притиснули својом влашћу и силом, као господари и тирани. Трећа борба то је вечита борба човека са самим собом, са горим самим собом, за једног бољег самог себе; са ропским бићем у себи, за једно слободно биће у себи. Какви су методи и резултати многостолетне човекове борбе с природом – о томе нас уче природне науке. Какви су методи и резултати дуговремене борбе човека с човеком – о томе нас учи политичка и ратна историја. А какви су методи и резултати борбе човека са самим собом, – о томе нас учи религија.

Из борбе с природом човек је изишао паметнији. Из борбе с људима човек је изишао хуманији. Из борбе са самим собом човек је изишао узвишенији и благороднији. Па ипак – ни из једне борбе човек још није потпуно изишао.

Још човек води борбу с природом, и са својим ближњим, и са самим собом. Још се природне науке усавршавају; још се историја ствара, и још религија узвишава људски род. Ми се још налазимо усред тога општечовечанског и опште-историјског процеса ослобођења. Слобода је најсимпатичнија ствар на свету. И кад је мрзе, људи јој се диве. Према сваком акту ослобођења свет се односи с поштовањем.

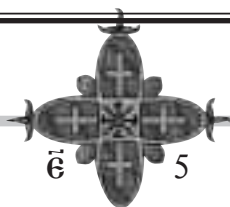
Свет се усхићава једним научником, који објави какав нов успех у науци, који означава нову победу човека над природом. Свет се диви једном потиштеном народу, који устане против својих тирана и извојује слободу. Свету импонује један човек, који савлађује слабости своје и ходи као слободан човек у односу према вишој природи својој.

И српска војска изазива у ово време дивљење и поштовање целог света. Српска војска извојевала је слободу овој земљи. Можда то целом свету није мило, но цео свет то цени и респектује.

Српска војска донела је слободу овоме неслободном – свакако најнеслободнијем – куту наше планете. Српска је војска скупо и прескупо платила слободу ове земље. Не сребром и златом, но крвљу, многим и скупоценом крвљу својом. Да не говорим о многобројним жртвама, палим на Куманову, на Прилепу, и Битољу, – о томе се довољно зна, но тешко да ће се наћи и једна варош и једно село у целој ослобођеној Маћедонији, у коме не би било гробља српских војника – ослободитеља.

Српска војска била је последња, која се пре 500 година у одбрани Маћедоније срушила пред турском силом. Српска војска била је прва, која је прошле 1912. године ушла у Маћедонију, да се бори за слободу угњетених Хришћана.

Скупо је стајала Србију слобода ове земље! Хиљаде мајки у Србији, које су прошле јесени испратиле своје синове у ову земљу, узалуд чекају њихов повратак. Хиљаде сестара завиле су се у црнину за браћом, која су заклана на жртвенику слободе ове земље. Пријатељи тугују за пријатељима својим, удовице плачу за мужевима својим, сирочад пиште за оцем својим. Нема куће у Србији, која није дала злата, и суза, и крви за откуп слободе ове земље. Нема човека у Србији, коме бар један гроб у Маћедонији није толико драг, колико и његов сопствени живот.

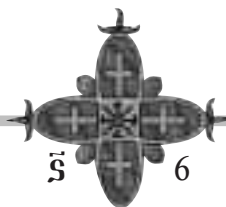
О како је скупа свака слобода! А нарочито како је скупа слобода ове земље! Она је скупља од злата, и суза, и живота људског. Но иако је Србија тако скупо платила вашу слободу, ослобођена браћо наша, она ипак не тражи ништа више од вас, но од осталих својих синова. Она не тражи од вас ни већу службу, ни већи порез, ни већу благодарност, но што јој дају остали синови њени. Шта више, Србија осећа према вама више љубави и више нежности него према нама осталима, који смо у њеном слободном крилу рођени и одрасли. Јер ви сте њени синови, који сте били изгубљени, па сте нађени; који сте били мртви, па сте оживели; који сте били далеко од ње, па сте јој се вратили у загрљај!

Кроз сузе за многобројном децом својом Србија се радује због вас, нађених и васкрслих. И ми сви, који долазимо овамо да посетимо гробове своје изгинуле браће, налазимо једину утеху у томе што видимо вашу слободу, изниклу из милих нам гробова. „Нису узалуд погинули!“ – говоримо ми на још свежим гробовима и утиremo сузе с очију. Радује се и црква Христова што вас види тако окупљене у слободи, да без страха и стида славите великог Творца света, који је учинио крај вашим искушењима и понижењима. Радује се Христова правда, која је поново засјала после дугог мрака и презрења. Радује се и српска народна правда, која је после дугог народног искупљења и очишћења попела се тријумфално на престо свој.

Радујете се и ви сви, ослобођена браћо, што је Бог удостојио вас између толиких покољења, која су од Косова до данас пиштала у ропству, да окусите слободу и видите остварен аманет Косовски. И сен Великог Цара радује се што види овај свој град слободан. А с царем Душаном радују се и сви погинули и умрли борци за слободу ове царске престонице и ове царске земље.

Радујте се и ви живи, кад и мртви данас имају разлога да се радују! Ослободилачка и ослобођена браћо! Ви сви већ имате слободу за којом сте жудели и за коју сте се борили. Ви сте слободни од тиранства људи. Но ја рекох да је цео живот испуњен борбом за слободу. Вама сада предстоји нова борба за слободу, на коју вас црква Христова позива.

То је слобода религијска, слобода унутрашња, којој је Христос призвао свет. Црква Христова позива вас у борбу против тираније нижег човека у вама над вишим (до јуче сте били заузети другом борбом, данас је ова на дневном реду). Црква Христова позива вас на борбу против греха, за слободу врлине, и на борбу против себичности, а за слободу милосрђа, и на борбу против мржње, а за слободу човекољубља, и на борбу против безбожних мисли и неправедних жеља у себи, а за слободу мисли узвишених и жеља праведних; једном речју: црква Христова позива вас на борбу против роба у вама, а за човека слободна. Нико није слободан браћо, осим онога, ко дође до сазнања своје зависности од Бога. Јер ко се осећа зависан од Бога, тај се осећа независан од свега осталог; ко се пак осећа независан од Бога, тај се мора осећати зависан од свега осталог. А ко сме порицати, да је боље бити завистан од Бога, који је сам разум и сама правда, него ли бити зависан од суровости природне, од неразумности људске, и од свега греха?

Слобода у најбољем и највишем њеном смислу значи зависност од Бога. Та зависност није робовска, но зависност синовска. Прво је човек био зависан од природе, па од човека, па од свога греха. Прва борба јесте борба с природом, друга с човеком, последња с грехом. Ми можемо поћи и обратним путем. Ослободимо себе од греха и слабости и лако ће нам бити тада ослободити се и тираније људи и тираније природе. Јер је тиранија греха најгора тиранија у свету.

Ослобођена браћо, Србија – ослободитељка ваша позива вас на слободан политички живот, а црква Христова позива вас на слободан душевни живот. Слободу политичку Србија вам је извојевала, но слободу Христову свако од вас сам мора извојевати. Ми смо позвани да од сад сви заједно на добијеној слободи политичкој зидамо слободу Христову, а на слободи Христовој карактер и културу ове земље. Карактер и култура ове земље биће демократска и хришћанска.

Демократија и хришћанство пак потребују слободне људе, унутрашње слободне људе. Зато, нека би вас Христос запојио својим духом, који би сагорео у души вашој све што је ропско, све што је нечисто и грешно. Нека би сви ви постали слободни људи од зла у себи, и слободни радници на добру ове лепе и многострадалне земље, да би поставши слободни споља били слободни и изнутра, јер Србија неће робове но слободне људе, и црква Христова неће робове но слободне људе.

Поштујте, браћо, слободу, коју вам је Србија донела. Но сећајте се слободе, коју је Христос донео свету. Стојте и у једној и у другој слободи и славите Бога, који је до сад чувао ову земљу и који ће је и од сад чувати, водећи је миру, и култури и срећи.

Амин.

Беседа о слободи
изговорена у ослобођеном Скопљу 1912.
Преузето из књиге „Изнад греха и смрти“ –
Владике Николаја
Извор: ФБ Благоје Мишић, 18. нов. 2018.

СРБИЈА

Слатко мрети за тебе бејаше!
И за сузу твоје зене миле
Деца снажне покидаше жиле
Да прескупа причест тецијаше;
Чим пролеће заогрну биљке,
Чим ђурђевак замири у лесу,
Чим Морава запени у бесу,
Чим до бојне дорасташе дилке,
– Писну шара обалом Вардара.

Саватије, Кујунџић, Бацета,
Вук, Скопљанче, Богдан, Брана, Воја,
Жика, Глигор, срце од хероја,
Јездић Душан, Пера понос чета,
Дејан, „Пурце“ – успомена лепа,
Спаса Гарда, Петко из Страцина,
Чика-Павле с три јуначка сина,
Дитко, Борко, Китан из Прилепа,
Дете мука Крајиновић Лука.

О, колико хумки славе оста!
Оташевић, Бошко Поречанин,
Чеда Тешић, Петко Морачанин,
Блесих Ђура, Тодоровић Коста,
Ђокић, Бркић, Петровић Илија,
Омиљ, Ђурђе, Тимотије „Лала“
И Јовичић Крагујевца хвала
И Ковинић и Тоза делија,
Борна труба Јовановић Љуба,

Ви сте, браћо, све горе и кланце
Нашим силним задахнули дахом;
Угњетачи дрхтали су страхом
Кад вековне раскивасте ланце.
Ви сте наше велико прозорје,
Претходница муња И облака
И челенка у челик-јунака,
Развигорац кроз јужно подгорје,
Дурделије од Демиркапије.

(Извадак)

Милосав ЈЕЛИЋ
(Из збирке: СРБИЈАНСКИ ВЕНАЦ)

